

- Observator Cultural - <https://www.observatorcultural.ro> -

Periscop. Palatul baroc se convertește

Posted By *Sorina JECZA* On iunie 16, 2022 @ 5:01 pm In | [No Comments](#)

[¹]A trecut deja o lună de când expoziția *Atelierul Artistului* e găzduită în Palatul Episcopal din Oradea și îmi dau seama că evenimentul nu și-a epuizat încă resursele de interes. În primul rînd, pentru locul în care se desfășoară, apoi pentru aparenta incompatibilitate pe care o propune prin expunerea artei contemporane.

Spațiul de expunere se află în corpul Palatului Episcopal din Oradea, o clădire grandioasă de peste 10.000 mp, proiectată în stil baroc, la finele secolului al XVIII-lea de către arhitectul austriac Franz Anton Hillebrant, înconjurată de un parc generos de cîteva hectare și străjuită de o frumoasă bazilică.

Modificările pe care le-a suferit construcția au urmat meandrele istoriei.

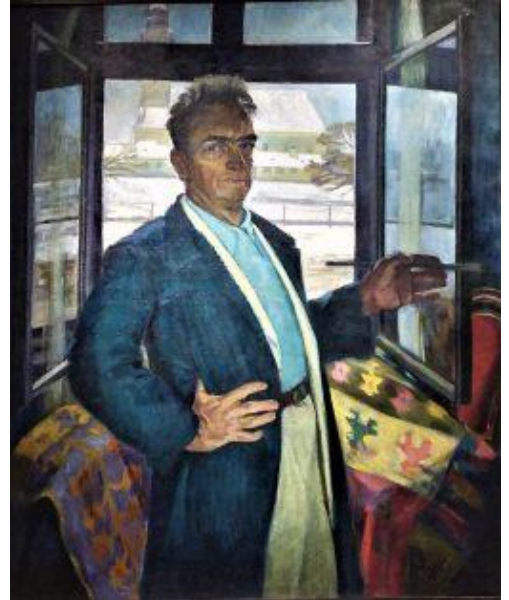
La început reședință episcopală ce a găzduit prezența împărătesei Maria Terezia și a împăratului Iosif al II-lea, ajunsă apoi, după 1948-1949, refugiu pentru copiii partizanilor greci și lungă vreme sediu al Muzeului Țării Crișurilor, clădirea, retrocedată Episcopiei Romano-Catolice, a fost restaurată minuțios, scoțînd de sub straturile ce mascau vitregiile vremilor splendoarea originală – frumoase fresce florentine, blazoane imperiale, decorații somptuoase.

Totul a urmat linia deja știută a proceselor de restituire imobiliară. Mai departe, însă, intervine motivul care m-a făcut să reacționez la provocarea adresată de părintele episcop Böcskei László, de a organiza o expoziție de artă contemporană în spațiile amenajate la etajul al doilea al clădirii.

Invitația mi s-a părut de neratat.

Sînt implicată de mulți ani în evenimente culturale, mă interesează problematica reconversiei diverselor spații alternative în spații culturale. De peste 20 de ani, urmăresc, toamna, edițiile succesive ale Festivalului de Muzică Veche desfășurate la Timișoara, în Biserica Evanghelică Lutherană. Am montat în Sinagoga Cetate instalația sonoră a Ioanei Nemeș, *Peretele/The Wall*, în cadrul primei ediții a Bienalei Art Encounters, din 2015. Am participat tot aici, în mai multe rînduri, la Festivalul Simultan. Toate acestea sînt, însă, exemple ale modului în care cultura încearcă să „adopte”, prin apropiere și reconversie, spații defuncționalizate sau să insereze, temporar, un fenomen cultural în desfășurarea continuă și lineară a unui alt tip de spațiu ce-și are viața proprie.

Ceea ce se petrece acum la Oradea este, oarecum, diferit. Aici procesul este invers: o instituție ecleziastică își afirmă în mod asumat un angajament prin care se obligă să dăruiască circuitului

cultural un spațiu ecleziastic, impunându-i astfel vocația culturală. Și face aceasta secularizând o parte din funcțiile pe care le deține într-o manieră *soft*, care nu contrazice funcțiile originare, ci le adaptează noului tip de sensibilitate a timpului nostru.

Am locuit câteva zile în palat, în perioada montării expoziției. Prin fereastra camerei mele vedeam explozia de magnolii ce îmbrăca palatul în miresme, spre deliciul mulțimii de vizitatori. O convivialitate senină micșora distanțe, împăca potențiale asperități. Zgomotele piereau înghițite în pacea locului. Am asistat, în sala barocă, la inaugurarea *Serilor de muzică la Palat*. Sunetul viorii lui Arthur Kaganovskiy și a ansamblului său cameral alterna *Anotimpurile* vivaldiene, interpretate în pur stil baroc, cu cele ale lui Piazzolla, năvalnice, pasionale, intens colorate.

Am înțeles atunci că Palatul se înnoia. Și mi-am pus întrebarea: să fie acesta doar un semn de readaptare funcțională, ce răspunde unui fenomen social care prefigurează îndepărtarea omului contemporan de spațiile consacrate cultului? Să fie – așa cum arăta părintele episcop în cuvântul de la vernisajul expoziției *Atelierul Artistului* – o politică de recuperare a trunchiului original al artei și credinței? Să fie doar o manifestare inteligent pragmatică de a da maximă funcționalitate unui spațiu excedentar?

Dincolo de orice răspuns posibil, o realitate este evidentă: Palatul Episcopal Romano-Catolic din Oradea se așază ferm în noul său destin. Deține săli de conferințe, perfect echipate cu infrastructura adecvată. Este muzeu, cu un impresionant parcurs ce selectează piese din tezaurul ecleziastic, artefacte și obiecte ritualice. Găzduiește la subsol activitatea creativilor din oraș. Are amenajată, pentru cazare, Casa Pelerinilor. Deține Colecția de istorie farmaceutică Rodia, *Apotheca Misericordianorum*, ce te duce cu sute de ani în urmă, spre timpul așezării mizericordienilor în Oradea.

Sintetizând, Palatul face turism cultural, asemenea oricărei instituții laice care se respectă.

În plus, dorește să preia prin adecvare pulsul unei lumi în mișcare și transformare. Or, modalitatea cea mai potrivită este recursul la artă – prin urmare, începând cu acest an, un etaj complet îi este dedicat.

Prima expoziție organizată aici are un caracter monografic, ce vine în prelungirea opțiunii de recuperare a istoriei locale. Ea cartografiază școlile de artă din Transilvania perioadei interbelice, inserând tradiția orașului Oradea în harta mai amplă a Ardealului, alături de Baia Mare, Cluj sau Brașov. Colecția doctorului german Joseph Böhm, original din Oradea, oferă lucrări care ilustrează temele consacrate ale picturii timpului: peisaje, naturi statice, portrete, interioare.

Să ne oprim în fața unei lucrări din centrul primei săli. Pe simeze remarcăm o pictură a artistului Ernő Tibor, ce surprinde o scenă din atelierul colegului de breaslă Alfred Macalik, din renumitul Palat Ullmann, al Oradiei. Tabloul e tratat în manieră tradițional-academică, cu detalii scenografice ce evocă spațiul cotidian. În centrul tabloului – artistul lângă șevaletul său. Imaginea implică atitudinea de siguranță a celui care domină realitatea propusă vizual. Continuăm periplul. Următoarea sală e dedicată Centrului artistic Baia Mare. Surprindem o nouă scenă de atelier, în *Autoportretul* lui Sándor Ziffer. Aceeași impresie de autoritate, fără umbră de șovăială, fără

vreun semn al interiorității tulburate. Atelierul e coaja protectoare în interiorul căreia artistul se proiectează la modul ideal.

[2] Foarte frumoasă expoziția, perfect congruentă cu atitudinea solemnă a palatului. Ea plătește tribut respectului față de formele culturii consacrate istoric.

Intuiția celor care au conceput, vizionar aproape, adaptarea arhitecturii ecleziastice la contemporaneitate a impus, însă, un pas mai departe: spațiul Palatului baroc trebuie să aducă la sine tensiunile lumii de azi, trebuie să se infuzeze de contemporaneitate. Și Palatul a urmat acest imperativ.

Așa a apărut *Atelierul Artistului*. Expoziția reprezintă punctul de coincidență dintre funcțiile arhitecturii ecleziastice și nevoile culturii contemporane, locul unde se dezleagă aparenta incompatibilitate pe care o invocam la început.

Despre expoziția născută astfel, „Periscopul” va face dezvăluiri în numărul următor.

Article printed from Observator Cultural: <https://www.observatorcultural.ro>

URL to article: <https://www.observatorcultural.ro/articol/periscop-palatul-baroc-se-converteste/>

URLs in this post:

[1] Image: https://www.observatorcultural.ro/wp-content/uploads/2022/06/03.-PERISCOP_PALATUL-BAROC-SE-CONVERTESTE_ZIFFER-docx.jpg

[2] Image: <https://www.observatorcultural.ro/wp-content/uploads/2022/06/Tibor-Erno-Atelierul-pictorului-Macalik.jpg>

Copyright © 2015 Observator Cultural. All rights reserved.

- Observator Cultural - <https://www.observatorcultural.ro> -

Atelierul Artistului (II)

Posted By *Sorina JECZA* On iunie 23, 2022 @ 3:07 pm In | [No Comments](#)

[¹]Reiau observațiile din jurul expoziției *Atelierul Artistului*, deschisă la Palatul Episcopal din Oradea, de acolo de unde le lăsasem săptămîna trecută. Prefiguram ideea că asocierea unui spațiu ecleziastic cu manifestările artistice contemporane reprezintă un act vizionar de înțelegere a dinamicii spiritului vremii ce merită a fi consemnat.

Pornind de la tema „atelierului artistului”, reprezentată în expoziția Colecției Böhm prin cîteva realizări notabile, tratate în maniera tradițional-academică a epocii (Ernő Tibor și Sándor Ziffer), voi încerca să ilustrez dinamica parcursă de poeticile și practicile contemporane, așa cum se reflectă ele în opera artiștilor expuși.

Pictîndu-și atelierul – sau invocîndu-l prin orice alt mediu de expresie –, artistul își face autoscopia ființei proprii și poate observa fluctuațiile mișcărilor acesteia în raport cu lumea interioară sau cu cea exterioară în care se inserează. *Atelierul* se constituie astfel într-un metalimbaj, instrument de cunoaștere a lumii în care trăim, apt să genereze o perspectivă comprehensivă mai largă. Artiștii selectați, aparținînd unor generații ce acoperă ultima jumătate de secol, reflectă în medii diferite – pictură, fotografie, instalație, media – aceeași veche temă a atelierului, dar altfel. Să-i numim: Marius Bercea, Oana Fărcaș, Ion Grigorescu, Marta Jakobovits, Gyöngyi Kerekes, Tincuța Marin, Ana Maria Micu, Ioan Aurel Mureșan, Paul Neagu, Lia și Dan Perjovschi, Marilena Preda-Sânc, Cristian Sida, Ujvárossy László.

Prima observație care s-ar impune este diversitatea sub care e surprinsă tema. Apoi, o abordare a tematicii din perspectiva fragmentului, a distanțării, ce face ca artistul să-și piardă autoritatea auctorială pe care o afirma atunci cînd se proiecta pe sine în centrul atelierului. Atelierul contemporan reflectă dubii, neliniști existențiale, încercări, reverii, iar artistul se exilează în zone marginale ce-i conferă rolul de observator care tatonează, probează, experimentează limitele vizibilului.

Voi exemplifica succint cîteva ipostaze ale reprezentării. Ar fi, mai întîi, dintre lucrările ce recurg la mediul picturii, o pînză de largi dimensiuni a **Oanei Fărcaș**, în care artista se reprezintă pe sine în mijlocul tabloului, în buna tradiție a temei. Detalii autoreferențiale, obiecte de mobilier, o scenografie familiară mențin iluzia unui spațiu fizic recognoscibil. O abia perceptibilă distanțare e sugerată doar prin titlu – *Portretul artistului în tinerețe* –, ce ambiguizează autoreferențialitatea. Titlul împrumutat camuflează propria intimitate a artistei, care se sustrage astfel includerii sale în tablou.

Cristian Sida își confirmă fidelitatea față de visare. Atelierul său e însăși natura. Îi preia cu fervoare vitalitatea, se infuzează de ea. Stabilește două-trei repere, cât să fixeze spațiul finit, apoi se imersează dincolo de el, în culorile naturii din preajmă. *Atelierul de afară* (2020) e proba vocației contemplative a pictorului.

Tincuța Marin își populează spațiul cu fantasme. „Bigfoot sînt Eu”, pare a spune artista, proiectîndu-și personajul în atelier (*Bigfoot in the Studio*, 2011). Planurile ferme ale unui posibil spațiu arhitectural, obiectele din recuzita cotidiană, vasele cu flori, piesele de mobilier sînt indiciile ce girează intruziunea în intimitatea atelierului a unor creaturi descinse dintr-un bestiar imaginar, cu care conviețuiesc plauzibil.

Marius Bercea, mai cerebral, renunță la reprezentarea fizică a atelierului și consemnează, ca într-un *herbarium*, prin înșiruire metodică, suma lucrărilor produse. Compozițional, lucrarea *Field of Allusions* (2016) e concepută ca un index de semne ce trimit spre tablourile create anterior. Atelierul a migrat, se pare, *au délà* – nu în spațiul ce-l ocupă, nu în artist, ci mai departe, în Opera deja constituită.

Pentru **Ioan Aurel Mureșan**, *Atelierul artistului. Apud Courbet* e alegoria creației înseși. Cîteva elemente ce îl identifică dau un contur (pseudo)realist, iar restul aparițiilor sînt creații închipuite: un craniu, un tablou, o umbră, masca unei spaime, un înger inocent și o făptură feminină, fără chip... Lumea plăsmuită de pictor e dispusă excentric, lăsînd mijlocul exsanguu. Ca punct central, un cub, acoperit de o năframă albă, sugerează cum pictorul, precum un scamator, își pregătește numărul, cînd va scoate, ca prin miracol, din cutie posibile lumi noi. Pictura e alegoria jocului cu mărgelele de sticlă, spectacol histrionic al cercurilor colorate dispuse la baza tabloului.

Marilena Preda-Sânc, mereu preocupată de prezent, e o activistă. Atelierul său reflectă o atitudine. „Ca artistă, observ și comentez în imagini, din perspectivă eco poetică, metafizică și etică, lumea. Sper și cred în umanitate. Atelierul reprezintă un spațiu fizic, dar și un spațiu spiritual, fără vectori, pe care îl port permanent cu mine și în care mă regăsesc și găsesc forța să continui” (*Devoratorii planetei*, 2019, și *Peisaj confiscat*, 2022).

Adaug o categorie importantă de lucrări ce mizează pe document, pe mărturia constituită fotografic. **Paul Neagu** o folosește ca mediu ce poate fixa procesul artistic în etapele sale. Arta sa este, după cum se exprima Horea Avram, un „proces pe mai multe planuri”, punctat de „ezitări, progrese, demolări și reconstruiri”. Fotografiiile selectate în expoziție cartografiază momente ale acestui demers, ferm și ezitant, în egală măsură, pentru care atelierul este locul ideal de manifestare.

Lia și **Dan Perjovschi** aduc în expoziție o nouă perspectivă de raportare la subiect. Pentru artiștii preocupați să documenteze practicarea fluidă a artei, atelierul este *non-atelier*, este spațiul actului însuși sau chiar expoziția care se naște. Urmele acestui proces, riguros documentate fotografic, se constituie într-un atelier *sui generis*, loc al memoriei ce depozitează trecutul din noi, hrană pentru procesul ce urmează.

Pentru doi dintre artiștii prezenți în expoziție, **Ion Grigorescu** și **Ujvárossy László**, atelierul pare a se volatiliza. Prezența sa fizică este absorbită în transparențe, disimulată de văluri, voaluri

ce nu lasă accesul în intimitate decât mediat. Ecranarea contactului direct cu realitatea face parte din practica lor de creație, la fel cum pentru **Ana Maria Micu** ea reprezintă parte a unui proces de limpezire: „Procesul meu artistic implică epurarea senzațiilor, emoțiilor și gândurilor în ceva mai abstract de care ar putea beneficia alții, prin simplul act de a-l înregistra ca real. Nu prezint rezultatele, ci dovezile vizuale ale acestui demers, așa cum arată văzut de către mine”.

Interesându-se de *demers*, nu de *rezultatele* ferme pe care le-ar viza, artista aduce în spațiul reflecției timpul și, odată cu el, introduce mediul dinamic prin care acesta se exprimă – filmul. Lucrările video selectate (*One Day* și *Two Threads*) introduc în discursul curatorial această ipostază a atelierului, întărind-o prin lucrarea *Homemade Cure for Digital Spleen*, tapiserie *in statu nascendi*, parcă deliberat neîncheiată.

Am lăsat la sfârșit două artiste a căror apropiere mi se pare evidentă: **Gyöngyi Kerekes** și **Marta Jakobovits**. Afinitățile lor nu se constituie în mediul la care recurg – una practicînd fotografierea unei instalații, cealaltă, ceramica, ci în felul cum se apropie de tema atelierului. Pentru ambele artiste, atelierul este încercare, exercițiu, probă și se însoțește de starea de infinitudine și de interogare perpetuă ce asigură cercetarea artistică mai departe.

Atelierul Artistului – o expoziție ce ipostaziază modurile diverse în care e percepută lumea de azi de către artiști. A da îndreptățire atîtor voci, într-un spațiu al afirmațiilor certe, cred că reprezintă o asumare explicită a unei lumi al cărui centru unic s-a pulverizat.

Este remarcabil cum Palatul Baroc din Oradea, un spațiu cu destinație ecleziastică, și-a dovedit vocația unei deschideri atît de generoase către formulările și exigențele artei contemporane.

Article printed from Observator Cultural: <https://www.observatorcultural.ro>

URL to article: <https://www.observatorcultural.ro/articol/atelierul-artistului-ii/>

URLs in this post:

[1] Image: <https://www.observatorcultural.ro/wp-content/uploads/2022/06/2-Periscop.jpg>

Copyright © 2015 Observator Cultural. All rights reserved.